

PERIODIKUM SLOVENSKEJ TECHNICKEJ UNIVERZITY V BRATISLAVE

Akademický rok 2009–2010 február

Ročník XVI. / XLVIII./

6

SPEKTRUM

4 Noví profesori na STU

11 100 rokov od narodenia prof. Jozefa Čabelku

SPEKTRUM⁶

OBSAH

- 3** Kolégium rektora STU **INFORMUJE**
- 3** Vedenie STU **INFORMUJE**
- 4** Noví profesori na STU
- 6** **SvF** ROSEMAN – projekt na riadenie bezpečnosti cestnej dopravy
- 7** **SvF** Stretnutie strechárov v Sankt Peterburgu
- 8** **SvF** Sympóziium STRECHY 2009
- 8** **FA** Prezidentka IFLA na pôde FA STU
- 9** **ÚM** Exchange Fair 2009
- 10** Inej šance niet: svet ide do jadrových programov
- 10** Alzheimer bije na poplach
- 11** **PRIPOMÍNAME SI** 100 rokov od narodenia Jozefa Čabelku
- 14** **ROZLÚČILI SME SA** Dr. h. c. prof. Ing. Ján Chmúrny, DrSc.
- 15** **ROZLÚČILI SME SA** s Mgr. Kvetoslavou Ferkovou

• • • • •

SPEKTRUM STU

Technik – revue slovenských technikov, 9 ročníkov – 1940-1949;
 Technika – závodný časopis SVŠT, 9 ročníkov – 1958-1967;
 Technika – revue SVŠT, 2 ročníky – 1968-1970;
 Technika – spravodajca SVŠT, 8 ročníkov – 1982-1990;
 Informácie STU, 5 ročníkov – 1990-1994

Šéfredaktor: Dušan Petráš

Zodpovedná redaktorka: Iva Šajbidorová

Grafická koncepcia: Matúš Lelovský, Juraj Blaško

Grafická úprava: Ivan Páleník

Redakčná rada: Pavel Čičák, Miroslav Hutňan, Gabriel Juhás, Valéria Kocianová, Marián Králik, Zuzana Marušincová, Ivan Páleník, Dušan Petráš, Milan Petráš (predseda), Tatiana Sikorová, Daniela Špirková, Eva Troščáková.

Tlač: Vydavateľstvo STU, Bratislava.

Registrácia: MK SR 3646/09. ISSN 1336-2593.

Nepredajné.

Za obsah dodaného príspevku zodpovedá jeho autor. Redakcia nemusí súhlasiť so všetkými publikovanými názormi.

Foto na titulke: Cisco hrátky pre pokročilých. Autorka: Mária Pohronská, FIIT STU

Rokovanie KR STU sa uskutočnilo 18. januára 2010 a zaoberalo sa nasledujúcimi témami:

Správa o vzdelávaní v akademickom roku 2008/2009.

KR STU prerokovalo obsiahlu písomnú správu o vzdelávaní na STU za akademický rok 2008/2009. V správe sú obsiahnuté kvantitatívne údaje o počtoch študentov, zhodnotenie vzdelávania v jednotlivých stupňoch vysokoškolského štúdia, ŠVOČ, riadiaca a kontrolná činnosť vo vzdelávaní na STU. Osobitná kapitola je venovaná sociálnym aspektom, štipendijnému poriadku, celoživotnému vzdelávaniu a centru kariérneho poradenstva. Diskusia sa týkala najmä dramatického poklesu úrovne vzdelávania na stredných školách. Znalosti študentov najmä z matematiky, ale aj chémie a fyziky dramaticky klesajú. S týmto stavom je nutné niečo robiť z úrovne MŠ SR. KR STU odporučilo rektorovi STU, aby v SRK inicioval aktivity, ktoré by zlepšili prípravu študentov SŠ z prírodovedných predmetov.

Aktualizácia DZR STU na rok 2010.

Prorektor D. Petráš predložil písomný návrh aktualizácie Dlhodobého zámeru rozvoja STU na rok 2010 so zapracovanými pripomienkami z rokovaní vedenia STU, ktoré sa týkali potenciálu oceňovania v ľudských zdrojoch a grantového systému pre mladých vedeckých pracovníkov. Vedenie STU malo pôvodne taký zámer, aby docenti aj profesori boli zamestnancami univerzity a nie fakúlt STU, čo by z hľadiska akreditácie bolo nesporne výhodou. Na rokovaní AS STU v roku 2009 to však nebolo schválené. Ďalšia diskusia sa týkala potreby vyhodnotiť zmeny, ktoré sme zaviedli v uplynulom roku, napr. nové ústavy na STU a nový AIS.

Aktuálne výzvy štrukturálnych fondov z Operačného programu veda a výskum.

Prorektor R. Redhammer informoval o dvoch aktuálnych výzvach na projekty ŠF. Prvá z nich končí 8. 2. 2010 a iba z STU je avizovaných približne 30 projektových zámerov. Z dôvodu lepšej informovanosti o príprave a financovaní týchto projektov sa budú organizovať stretnutia s vedúcimi projektových zámerov. Ďalšia aktuálna výzva je štátna pomoc, t. j. žiadateľmi sú firmy, a univerzitné pracoviská môžu byť v týchto projektoch len ako partneri. Táto výzva končí v apríli 2010.

Pavel Timár
vedúci úradu rektora

Rokovania vedenia STU sa uskutočnili 11. a 25. januára 2010. Vedenie STU sa okrem tém prerokovaných v kolégiu rektora zaoberalo nasledujúcimi témami:

Novoročný vinš rektora STU. Rektor STU prof. Ing. Vladimír Bálež, DrSc., zažalal všetkým členom vedenia STU pevné zdravie a veľa úspechov v práci v poslednom roku volebného obdobia. Súčasne s ohľadom na obsah svojho volebného programu stanovil priority na rok 2010. V súvislosti s novelou zákona o vysokých školách je potrebné vybaviť listy vlastníctva k získanému majetku STU, ako aj urobiť zmeny vnútorných predpisov STU. Ďalšie priority odovzdá písomne príslušným prorektorom. Predseda AS STU prof. Ing. Milan Žalman, PhD., hovoril o návrhu možných zmien v štruktúre AS STU na nasledujúce volebné obdobie. Prorektor STU prof. Ing. Dušan Petráš, PhD., v mene všetkých členov vedenia zagrataloval rektorovi STU k udeleniu vysokého štátneho vyznamenania prezidentom SR.

Rozpočet a personálne zabezpečenie

ICV STU na rok 2010. Prorektor J. Kalužný uviedol tento bod rokovania a nový riaditeľ ICV STU doc. Lešinský podrobne prezentoval predložený písomný materiál. Program Automotive MBA je akreditovaný na 5 rokov, realizujeme ho v spolupráci v TU Viedeň. V rámci ICV je školených približne 1000 osôb. Informoval o ďalších aktivitách a projektoch, ktoré má ICV, ako aj o plánovaných príjmoch a výdavkoch jednotlivých súčastí ICV na rok 2010. Pri všetkej snahe, rozpočet ICV na rok 2010 skončí pravdepodobne ešte v záporných číslach. Riaditeľ dostal za úlohu deklarovať, ktoré činnosti ICV budú hradené z vlastných príjmov, a ktoré z dotácie STU. Je potrebné rozlišovať podnikateľskú a verejnoprospešnú činnosť ICV STU. Napríklad univerzita tretieho veku a kurzy pedagogiky pre mladých učiteľov STU nie sú komerčnou činnosťou. Trendy vývoja ICV STU je potrebné zachytiť aj v písomnej podobe.

Vyhodnotenie edičného plánu Nakladateľstva STU v roku 2009.

Prorektor D. Petráš predložil písomný materiál obsahujúci informácie o vecnom aj finančnom plnení edičného plánu za rok 2009, ktorý chápe ako situačnú správu. Materiál obsahuje výšku dotácie na vydávanie študijnej literatúry v členení po jednotlivých fakultách a sledovaných položkách. Obsahuje aj výnosy z predaja vydanej produkcie. Z konkrétnych údajov vidno

veľké rozdiely medzi fakultami. Je zaujímavé, že na fakultách je pri tvorbe edičného plánu boj o to, ktoré položky sa do plánu dostanú. A potom sa edičný plán neplní. Vedenie STU prijalo uznesenie, že v novom edičnom pláne bude zohľadnené opakované neplnenie – nedodanie titulu z rokov predchádzajúcich.

Internetová stránka STU – modul „Anketa“.

Prorektor D. Petráš predložil písomný návrh na vytvorenie modulu „Anketa“ na internetovej stránke STU. Účelom je získavanie informácií a postojov od akademickej obce STU na určité akcie resp. problematiku. Bude to len vnútrouniverzitná záležitosť. Vedenie STU súhlasilo s vytvorením modulu „Anketa“ na webovej stránke STU. Každý návrh ankety musí byť predtým schválený na rokovaní vedenia STU. Potom môže byť anketa uverejnená na web stránke STU a bude prístupná len akademickej obci STU.

Aktuálny stav prípravy projektov ŠF.

Prorektor R. Redhammer predložil zoznam projektových zámerov STU na aktuálnu výzvu končiacu 8. 2. 2010. Už sa uskutočnili dve stretnutia záujemcov o podanie projektu. Množia sa žiadosti o kompletne spracovanie projektu. Externá organizácia, ktorá projekt pripravuje, nie je zodpovedná za neoprávnené výdavky a neskôr je veľa dodatkov k projektovým zmluvám. Vedenie STU sa uznieslo, že projekty ŠF môžu byť spolufinancované z fakultných mimodotačných zdrojov (napr. výnosy PČ a pod.), z darov od sponzorov a iných zdrojov, ako aj z centrálnych zdrojov STU. Spolufinancovanie z centrálnych zdrojov STU je možné len pre projekty realizované v rámci celouniverzitných pracovísk resp. so strategickým významom pre rozvoj univerzity. Navrhovateľ projektu musí pred podpisom žiadosti o nenávratný finančný príspevok predložiť písomné prehlásenie o zabezpečení spolufinancovania a prefinancovania projektu z iných zdrojov. Prehlásenie okrem navrhovateľa projektu podpisuje aj dekan príslušnej fakulty.

Pavel Timár

vedúci úradu rektora

Noví profesori na STU

Prezident SR 25. januára 2010 rozšíril rady pedagógov o 49 nových profesorov slovenských vysokých škôl. Ivan Gašparovič uviedol, že udelením profesorského titulu vyjadruje náš štát úctu plneniu významného spoločenského poslania

prof. Ing. Pavel Élesztős, PhD.

Ústav aplikovanej mechaniky a mechatroniky
– študijný odbor aplikovaná mechanika
Strojnícka fakulta

prof. Ing. Ladislav Gulán, PhD.

Ústav dopravnej techniky a konštruovania
– študijný odbor dopravné stroje a zariadenia
Strojnícka fakulta

a priznáva ním aj ocenenie a poďakovanie za doterajšiu výchovnú, pedagogickú a vedeckú prácu. Na základe návrhov vedeckej rady Slovenskej technickej univerzity si vymenovacie dekréty z rúk najvyššieho predstaviteľa štátu prevzalo aj 5 profesorov STU.

Ako pedagóg začal pôsobiť v roku 1976 na Katedre pevnosti a pružnosti ako odborný asistent. Od začiatku sa venoval počítačovej mechanike. Podieľal sa aj na zavedení prvej učebnej pomôcky – fortranovského programu pre numerické riešenie lineárnych problémov pružnosti a pevnosti. Ako spoluautor vydal skriptá Mechanika kontinua a Riešené príklady z pružnosti a pevnosti. Je autorom resp. spoluautorom dvoch experimentálnych staníc. Bol slovenským koordinátorom projektu CEEPUS medzi technickými univerzitami Bratislava, Brašov a Budapešť. Teraz je slovenským koordinátorom projektu EU – US ATLANTIS. Jeho vedeckovýskumná činnosť je zameraná na problémy teplotných polí a následných teplotných napätí partikulárnych látok počas ich technologického spracovania a ďalších technológií, ako napr. extrúzia.

Je spoluautorom jednej monografie a 30 významných vedeckých článkov publikovaných v recenzovaných časopisoch. Je tiež autorom alebo spoluautorom 50 recenzovaných publikácií uvedených v zborníkoch. Bol zodpovedným riešiteľom resp. spoluriešiteľom vyše 70 projektov rezortného výskumu.

Pedagogickú činnosť vykonáva od roku 1982 keď viedol cvičenia zo základných predmetov študijného odboru stroje a zariadenia pre stavebníctvo, úpravníctvo a poľnohospodárstvo. Podieľal sa na tvorbe študijnej literatúry ako spoluautor učebných textov a výrazne sa zapojil do rekonštrukcie predmetov študijného odboru a študijných programov bakalárskeho, inžinierskeho, ako aj doktorandského štúdia. Vedeckú činnosť začal ako člen výskumného kolektívu v oblasti tribológie. Neskôr sa orientoval na výskum v oblasti metodického konštruovania so zameraním na modulárne projektovanie mobilných pracovných strojov. Podieľal sa na riešení 11 výskumných úloh a projektov významných pre praktické využitie, ktoré viedli k úspešným realizáciám. Jedným z výsledkov bol aj nakladač HON200 ohodnotený zlatou medailou na Strojárskom veľtrhu Nitra 2008. Problematiku modulárneho projektovania pracovných strojov publikoval v 11 vedeckých článkoch v zahraničných časopisoch a 51 článkoch v odborných časopisoch. Významná je jeho monografia Modulárne projektovanie mobilných pracovných strojov, ktorá je základnou vedeckou publikáciou zameranou na moderný prístup vývoja nových strojov.

prof. Ing. Ján Híveš, PhD.

Ústav anorganickej chémie, technológie a materiálov
– študijný odbor anorganická technológia a materiály
Fakulta chemickej a potravinárskej technológie

Ako pedagóg začínal už na VŠCHT v Prahe, kde ako doktorand viedol laboratórne cvičenia a implementoval mikropočítačovú techniku do učebného a výskumného procesu. Počas dlhoročnej pedagogickej praxe na Katedre anorganickej technológie FCHPT viedol predmety *technická elektrochémia, elektrochemické inžinierstvo, kinetika a reaktory, anorganické technológie a materiály, kinetika a reaktorové inžinierstvo, korózia a povrchové úpravy, korózne inžinierstvo, chemickoinžinierske výpočty na PC*. Podieľal sa na príprave nového celouniverzitného študijného programu *energetika a elektroenergetika*. V súčasnosti prednáša aj študentom zo zahraničia predmet v angličtine *Inorganic Technology*. Nosnou témou jeho výskumnej a vedeckej činnosti je štúdium teoretických základov elektrochemickej výroby hliníka, najmä transportných vlastností tavenín a kinetiky elektródových procesov. Výsledky svojej vedeckej a výskumnej práce publikoval v renomovaných svetových vedeckých časopisoch (24 CC) Dokumentuje ju aj 157 citácií (SCI a knižné). Je spoluautorom monografie *Aluminium-Electrolysis. Fundamentals of the Hall-Héroult Process*, ako aj monografie *Ferrates – Synthesis, Properties, and Applications in Water and Wastewater Treatment*.

prof. Ing. Marián Tolnay, PhD.

Ústav výrobných systémov, environmentálnej techniky
a manažmentu kvality – študijný odbor výrobné technológie
Strojnícka fakulta

Ako vysokoškolský pedagóg pôsobí na STU v Bratislave od roku 1969 doteraz. Od roku 2002 bol vedúcim Katedry výrobných systémov Strojníckej fakulty STU. Počas svojej pedagogickej činnosti zaviedol viacero predmetov, ktoré sú orientované na manipuláciu, dopravu a skladovanie v automatizovaných výrobných systémoch. Vo vedecko-výskumnej činnosti sa orientuje na problematiku projektovania a prevádzky automatizovaných výrobných systémov z pohľadu implementácie niektorých otázok materiállovej logistiky. Z technologických problémov sa zameriava na sledovanie, modelovanie a simuláciu nekonvenčných technologických procesov aplikovaných v progresívnych výrobných systémoch. Výsledky dosiahnuté v jednotlivých oblastiach výskumu publikoval vo vedeckých časopisoch a prezentoval na medzinárodných vedeckých konferenciách. Je autorom a spoluautorom 12 knižných publikácií, 170 vedeckých a odborných článkov publikovaných v domácich a zahraničných časopisoch a zborníkoch, vyriešil 38 vedeckovýskumných úloh. Je spoluautorom 21 patentov a vynálezov.

prof. Ing. Marián Valko, DrSc.

Ústav fyzikálnej chémie a chemickej fyziky
– študijný odbor fyzikálna chémia
Fakulta chemickej a potravinárskej technológie

S pedagogickou činnosťou na FCHPT začal už počas doktorandského štúdia, keď na Katedre fyzikálnej chémie zaviedol a prednášal predmet *biofyzikálna chémia*. Počas 20-ročnej pedagogickej praxe prednášal aj predmety *molekulová spektroskopia a koloidná chémia*. Pre zahraničných študentov prednáša v angličtine predmet *Physical chemistry*. Je skúseným a erudovaným vysokoškolským pedagógom, ktorého aj študenti v anketách kvality pedagogického procesu posúvajú na vyššie priečky. Je spoluautorom troch skrípt a vysokoškolskej učebnice *Voľné radikály a ľudské choroby*. Výskumne sa venuje problematike voľných radikálov a stopových prvkov v chemických a biologických systémoch. Výsledky jeho vedeckovýskumnej činnosti dokumentuje súbor prác publikovaných v svetových vedeckých časopisoch (89 v CC) a vyše 2000 SCI citácií. Je autorom kapitoly v monografii *Encyclopedia of Molecular Mechanisms of Disease* (Springer) a tiež v monografii *Odhalené tajomstvá chémie*. Je aj spoluautorom vedeckej monografie *Kovmi indukovaný oxidačný stres v živých systémoch*.

Iva Šajbidorová

SvF ROSEMAN – projekt na riadenie bezpečnosti cestnej dopravy

V roku 2008 bol pripravený a schválený projekt, ktorý je zameraný na riadenie bezpečnosti cestnej dopravy v prihraničnom regióne na obdobie rokov 2009 – 2012, v rámci cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Rakúska republika. Vedúcim partnerom tohto projektu je Kuratórium pre bezpečnosť dopravy (Kuratorium für Verkehrssicherheit-KfV) vo Viedni a partnerom za slovenskú stranu je Katedra dopravných stavieb Stavebnej fakulty STU. Strategickým partnerom projektu je Slovenská správa ciest Bratislava (SSC).

Cieľom projektu je vytvoriť podklady pre manažment bezpečnosti cestnej dopravy na sieti pozemných komunikácií v cezhraničnom rakúsko – slovenskom území, ktoré umožnia navrhnuť kompatibilnú metodiku použiteľnú pre vybranú cestnú sieť v oboch krajinách. Projekt dostal pracovný názov „Cezhraničný manažment bezpečnosti cestnej dopravy“ a je vedený pod akronymom ROSEMAN (Cross-Border ROad SafEty MANagement).

Špecifické ciele projektu ROSEMAN sú:

- vytvoriť platformu pre výmenu informácií medzi slovenskými a rakúskymi odborníkmi v doprave,
- analyzovať súčasný stav v bezpečnosti cestnej dopravy v oboch krajinách,
- uskutočniť prieskumy bezpečnosti dopravy na vybranej cestnej sieti v SR a Rakúsku,

- vo vybraných modelových obciach realizovať dopravno-bezpečnostné opatrenia,
- realizovať opatrenia na zvyšovanie povedomia o bezpečnosti v cestnej doprave,
- vypracovať špecifické podporné materiály,
- zapojiť do projektu študentov z oboch krajín.

Do riešenia projektu boli zahrnuté oblasti priliehajúceho prihraničného územia na rakúskom území Dolné Rakúsko a na slovenskej strane Bratislavský a Trnavský samosprávny kraj.

Dňa 26. 11. 2009 sa uskutočnilo už 2. stretnutie riešiteľov projektu ROSEMAN s odborníkmi v bezpečnosti dopravy z Rakúska aj Slovenska, ako aj študentov, ktorí sa zúčastňujú na prieskumných prácach projektu v teréne. Stretnutie sa uskutočnilo na pôde Stavebnej fakulty za účasti asi 50 zahraničných a domácich účastníkov. Poradu otvoril dekan fakulty prof. Ing. Alojz Kopáčik, PhD., ktorý privítal účastníkov stretnutia a oboznámil ich s históriou, súčasným stavom a budúcim rozvojom fakulty, ktorá je aj významným sponzorom projektu ROSEMAN.

Dopoludňajší program viedol zodpovedný riešiteľ projektu prof. Ing. Bystrík Bezák, PhD. Naliehavé otázky bezpečnosti cestných komunikácií boli prerokované v príspevkoch Smernice a systém vzdelávania v oblasti auditu a prehliadok cestnej bezpečnosti v Rakúsku (B.

Strnad z KfV), Opatrenia pre zvyšovanie bezpečnosti cestnej dopravy (P. Matuška a K. Meliška z MDPaT SR) a Program budovania národného centra pre dopravnú informatiku v SR (A. Szébenyiová – SSC Bratislava). Popoludňajší blok viedol manažér projektu Ing. Peter Rakšányi, PhD. Prerokovali sa konkrétne výsledky riešenia 2. etapy projektu v nasledujúcich témach: Inšpekcie bezpečnosti dopravy na cestnej sieti – RSI v rámci projektu ROSEMAN“ (F. Schneider z KfV, M. Nemček a V. Kapusta zo SvF), Práca v oblasti bezpečnosti cestnej dopravy v 3 modelových obciach v rámci projektu ROSEMAN (P. Rakšányi zo SvF a J. Bognerová z KfV). Na záver podujatia vystúpili všetci traja zástupcovia vybraných modelových obcí (R. Freitag – starosta obce Hohenau, Ing. J. Bulla zástupca primátora mesta Malacky a H. Danihel, starosta obce Kostolište). Súčasťou každého bodu rokovania bola aj bohatá diskusia účastníkov stretnutia, ktorí s veľkým záujmom diskutovali o projekte.

Záverom možno konštatovať, že v prvých dvoch realizovaných etapách projektu boli splnené všetky stanovené ciele, ktoré vytvorili dobré predpoklady pre ďalšie úspešné riešenie projektu. Ďalšie stretnutie sa uskutoční v máji 2010 v Kuratóriu pre bezpečnosť dopravy vo Viedni.

Bystrík Bezák, SvF STU
zodpovedný riešiteľ projektu

SvF Stretnutie strechárov v Sankt Peterburgu

Rokovanie už 57. kongresu IFD sa konalo v hoteli Sokos a otvoril ho generálny sekretár Detlef Stauch. Vo svojom vystúpení predniesol prítomným informáciu o IFD. Kongresu sa zúčastnili zástupcovia 28 krajín z 34, ktorí sú členmi IFD. Medzi účastníkmi boli aj členovia Cechu strechárov Slovenska, ktorí pracovali vo všetkých pracovných komisiách. Veľmi zaujímavé vystúpenie mal prezident národného strechárskeho zväzu Ruska Alexander Jurevič Dadčenko. Tento zväz je veľmi mladý, veď má len 4 roky. Dopodrobna oboznámil účastníkov s problémami striech v Rusku a s ich stavom. Počas obdobia ZSSR neexistovala špecializácia strechárov, ale všetky profesie boli prekryté stavebníctvom. V súčasnosti je registrovaných 14 000 firiem, ktoré sa prioritne špecializujú na strešné konštrukcie. Strechársky zväz venuje veľkú pozornosť výchove mladých odborníkov – strechárov, veď podľa odhadu je v súčasnosti nutné vychovať 3 000 strechárov. U mladých ľudí je veľmi malý záujem o túto profesiu. Vzniká veľké množstvo firiem bez regulácie, a to má za dôsledok živelnosť, ktorá je spojená s nekvalitou prác. Investori uprednostňujú na strechy lacné materiály. Nie je dostatok literatúry a normy sú zaoštalé. Súčasný stav strechárov v Rusku je veľmi podobný tomu u nás.

Po tomto úvode rokovanie kongresu prebiehalo oddelene v komisiách a následne spoločným zasadnutím. A čo tak zaujalo? V prvom rade úroveň poznania, kvalita

a životnosť. Veľa sa diskutovalo o klíme (vietor), o penovom polystyréne, strešných oknách a o kvalite stavebných materiálov zabudovaných do striech. Nebol vynechaný závažný problém striech, a to garancia. Je to téma, ktorá zaujímala všetkých prítomných v kongrese. Vyjadřila sa k nej každá zastupovaná krajina. Názory na túto problematiku sú rôzne, spoločné u všetkých však bola snaha urobiť a zvýšiť kvalitu striech od projektu cez používané materiály až po realizáciu. Veľkú úlohu tu zohrávajú normy, technologické postupy a pravidlá. V tejto súvislosti sa veľa diskutovalo o garanciách striech s mechanickým kotvením krytiny. Ak dáme garanciu na

strechu, je nutné mať na zreteli, ako je to so životnosťou jednotlivých prvkov. Napríklad krytina vydrží 10 rokov, ale mechanické kotvenie len 2 roky. A tu hrá rozhodujúcu úlohu výrobca, ktorý musí garantovať a stanoviť životnosť jednotlivých prvkov. V každej krajine je stanovená rozdielna doba životnosti strechy alebo nie je vôbec stanovená.

Záverom možno skonštatovať, že stretnutie strechárov v Ruskom Sankt Peterburgu pri príležitosti 57. Kongresu IFD bolo vydarené a prínosom pre všetkých zúčastnených.

Jozef Oláh
SvF STU

S v F Sympóziu STRECHY 2009

V dňoch 25. až 26. novembra sa v City Hoteli Bratislava uskutočnilo 16. medzinárodné sympóziu Strechy 2009.

Tohtoročné sympóziu organizovala Stavebná fakulta STU v Bratislave v spolupráci s Cechom strechárov Slovenska sa nieslo v duchu získaných poznatkov, za účelom zvýšenia spoľahlivosti striech stavebných objektov.

Základný kameň strechárskeho podujatia uskutočneného v rámci samostatného Slovenska sa podarilo položiť v roku 1994, keď sa prvé stretnutie uskutočnilo 20. a 21. apríla v priestoroch Ministerstva hospodárstva SR v Bratislave. Tohtoročné strechárske podujatie – sympóziu STRECHY 2009, nadviazalo na

pätnásť sympózií, ktoré sa konali v Bratislave v rokoch 1994 – 2008.

Je nutné povedať, že súčasná ponuka progresívnych technických riešení a materiálov pre strešné konštrukcie na slovenskom trhu je rozsiahla. Trendy, ktoré možno sledovať v zahraničí sa postupne presúvajú aj k nám. Je náročné správne sa zorientovať v tejto situácii, či sa posúva riešenie strešnej konštrukcie k vyššej kvalite, alebo či ponuka nie je len marketingový ťah na zvýšenie predaja. Samozrejme, na kvalitu striech vo veľkej miere vplýva aj kvalita pokrývačských prác.

Na základe tejto skutočnosti bola zvolená aj hlavná téma sympózia, ktorej cieľom bolo oboznámiť účastníkov s osvedčenými odpo-

rúčaniami, dobrými skúsenosťami a radami v spojitosti so strechami stavebných objektov. Takto získané vedomosti prezentované v príspevkoch prispievajú k zvýšeniu kvality a spoľahlivosti striech a obohatia vedomosti účastníkov sympózia.

Na sympóziu odznelo 27 prednášok. Rozsiahle diskusie po jednotlivých odprednášaných blokoch iba potvrdzujú správnosť odborného smerovania sympózia, ako aj záujem širokej strechárskej – stavbárskej verejnosti o problematiku striech.

Jozef Oláh, SvF STU
odborný garant

FA Prezidentka IFLA na pôde FA STU

Dňa 13. 11. 2009 sa na Fakulte architektúry STU uskutočnila prednáška Dr. Diane Menzies, prezidentky IFLA – *International Federation of Landscape Architects*, čiže Medzinárodnej federácie krajinných architektov.

IFLA bola založená v povojnovom období, v roku 1948, a jej prvým prezidentom bol Sir Geoffrey Jellicoe, známy všetkým študentom krajinskej architektúry ako autor vynikajúcej publikácie o dejinách krajinskej architektúry – *The Landscape of Man*, ktorú napísal spolu s manželkou Susan, a ktorá vychádza aj v súčasnosti v mnohých reedíciách.

IFLA dnes združuje krajinných architektov zo 61 krajín a zo štyroch regiónov: Afrika-Stredný východ, Amerika, Ázia–Pacifik a Európa, ktorú reprezentuje EFLA – *Euro-*

pean Federation of Landscape Architects. Slovenskou členskou organizáciou v IFLA, aj v EFLA, je Spolok architektov Slovenska. Spolok architektov Slovenska má dlhotrvajúcu tradíciu členstva v IFLA, dlhoročným zástupcom slovenských krajinných architektov v IFLA bol prof. Ing. arch. Peter Gál, PhD. V súčasnosti slovenských krajinných architektov zastupuje Ing. Magdaléna Horňáková.

IFLA je organizáciou spolupracujúcou s OSN, ICOMOS, UIA, UNESCO, IALE a mnohými ďalšími, zaoberá sa aj tvorbou štandardov akreditácie výkonu povolania krajinného architekta, a tiež tvorbou vzdelávacích štandardov napríklad v dokumente *IFLA Charter for Landscape Architectural Education, 2005*.

Každoročne sa koná svetový kongres IFLA, vždy na pôde inej členskej organizácie, v roku 2009 sa konal kongres v Rio de Janeiro s názvom *Green Infrastructure - High Performance Landscapes*, na budúci rok sa bude konať v poradí už 47. svetový kongres v Číne s témou *Harmony and Prosperity - Traditional Inheritance and Sustainable Development*, v Suzhou, ktoré je známe tradičnými čínskymi záhradami z dynastií Ming a Qing zapísanými v Zozname svetového dedičstva.

Dr. Diane Menzies na pôde Fakulty architektúry Slovenskej technickej univerzity privítala doc. Ing. arch. Ľubica Vitková, PhD, prodekanka pre zahraničné vzťahy a doc. RN-Dr. Ingrid Belčáková, PhD., vedúca Ústavu záhradnej a krajinskej architektúry. Dr. Diane

Prednáška Diane Menzies.

Menzies predniesla prednášku na tému *The role of landscape architect in New Zealand and IFLA*. Keďže prednáška pani Diane Menzies bola výnimočnou udalosťou, zúčastnili sa jej

nielen študenti a absolventi našej univerzity, ale aj študenti Fakulty záhradníctva a krajinného inžinierstva Slovenskej poľnohospodárskej univerzity z Nitra a samozrejme aj

záhradní a krajinní architekti z praxe, autorizovaní krajinní architekti Slovenskej komory architektov. Dr. Diane Menzies prijali na pôde Slovenskej komory architektov a Spolku architektov Slovenska prezident SKA Juraj Šujan a viceprezident SAS Štefan Šlachta.

Po prednáške neformálna diskusia pokračovala na Ústave záhradnej a krajinnej architektúry a Ústave urbanizmu a územného plánovania, kde študenti aj pedagógovia oboznámili Diane Menzies so spôsobmi výučby záhradnej a krajinnej architektúry a ukázali jej práce študentov. Návšteva určite mnohých inšpirovala k práci na medzinárodnej úrovni, upevnila kontakty a obohatila dialóg medzi členmi akademickej vedeckej komunity, študentmi a krajinnými architektmi z praxe, ako hlavný prostriedok skvalitňovania vzdelávania v tejto oblasti.

Katarína Kristiánová, FA STU

Foto: Eva Putrová

ÚM Exchange Fair 2009

Ako každý rok, aj tento akademický rok sa na University of Applied Sciences Fachhochschule Kufstein v Rakúsku konal dňa 9. 12. 2009 takzvaný Exchange Fair. Deň, počas ktorého majú zahraniční študenti možnosť spropagovať svoju domovskú univerzitu.

Tento akcie sa zúčastnili študenti z Mexika, Brazílie, Namíbie, Južnej Kórei, Číny, Španielska, Portugalska, Talianska, Francúzska, Írska, Holandska, Fínska, Ruska, Litvy, Nemecka, Poľska, i zo Slovenska.

Každá krajina mala vyhradený jeden alebo dva stoly, podľa počtu študentov. Slovensko malo pridelený jeden stôl, nakoľko má na tejto škole iba jednu študentku, a to z Ústavu manažmentu STU. Napriek tomu mal „slovak table“ veľký úspech. Bol plný propagačných materiálov – z STU, Ústavu manažmentu STU i zo Stavebnej fakulty, za ktoré chcem touto cestou poďakovať hlavne prodekanovi pre zahraničné vzťahy prof. Ing. A. Šoltészovi, PhD. zo SvF a doc. Ing. D. Špirkovej, PhD., zástupkyňi

riaditeľa pre vzdelávanie z Ústavu manažmentu. Okrem časopisov Spektrum a Informácie, rôznych aktuálnych študijných propagačných brožúr, ale i turistických sprievodcov, s najzaujímavejšími informáciami o Bratislave, Vysokých Tatrách či Slovensku v anglickom jazyku, záujemcov prilákali a veľký úspech mali aj slovenské korbáčiky a sladké sójové tyčinky.

Andrea Kocianová

ÚM STU

Ponuka propagačných materiálov z STU, Ústavu manažmentu i zo Stavebnej fakulty bola bohatá.

V rámci dňa Exchange fair mali zahraniční študenti možnosť spropagovať svoju domovskú univerzitu i krajinu.

Profesor J. Lipka (vpravo) v rozhovore s prorektorom D. Petrášom.

Inej šance niet: svet ide do jadrových programov

Vodné elektrárne sú vyčerpané, more nemáme, veterné elektrárne sú drahé a s nízkou návratnosťou, tepelné elektrárne sa už neoplatí stavať, biomasa – prečo nie. Je to určitý zdroj, ale problém dostatku energie nerieši. A čo geotermálne zdroje? Tie by sme skôr mali zužitkovať na liečebné ciele. A slnko? Využíva ho, napríklad Grécko, ale pre nás nie je záchranou. Takže, čo nám ostáva? Jadrová energia. Toto sú slová špičkového odborníka v tejto sfére – prof. Ing. Jozefa Lipku, DrSc., z Fakulty elektrotechniky a informatiky STU. Odzneli opäť v priateľskej atmosfére utorkových Rozhovorov s vedou v Alumní klube STU. Tentokrát rektorátu zasadačku zaplnilo, popri stálych priateľoch a sympatizantoch klubu, aj veľa študentov a doktorandov nielen z fakulty elektrotechniky a informatiky, ale aj zo Strojníckej i Stavebnej fakulty, ktorých táto perspektíva na problematika zaujala.

Hovorí sa, že radšej sedieť vedľa jadrového reaktora ako vedľa fajčiara. Táto myšlienka symbolizuje minimálny vplyv jadra na životné prostredie, hoci v časti neinformovanej verejnosti prevláda opačný pohľad. Napokon, a o tom sa veľmi málo hovorí, dve tretiny populácie na našej planéte využíva práve jadrovú energiu, ktorú produkuje 443 reaktorov. Jedným z vážnych dôvodov je tiež fakt, že je to zdroj ekonomicky najefektívnejší. Zaznela i otázka, či budeme u nás stavať ďalšie jadrové

elektrárne. Prof. Lipka uviedol, že budeme mať ďalší takýto zdroj v Bohniciach, ktorý bude tlakovodný s rokom uvedenia do prevádzky 2021.

Napriek tomu, že EÚ žiada znížiť spotrebu elektrickej energie do roku 2020 o 20 percent pri zabezpečení životného štandardu občanov, J. Lipka predpokladá, že jej spotreba bude narastať. Uspokojiť všetky energetické nároky bude preto znamenať, že budeme potrebovať všetky druhy energie, aj z obnoviteľných zdrojov. Rozhodujúce slovo však bude mať jadro, na ktoré sa orientuje USA i Európa. Vo významných svetových laboratóriách sa už pripravuje štvrtá generácia reaktorov s ešte vyššou bezpečnosťou a stále viac minimalizovaným vplyvom na životné prostredie. Veľkou nádejou pre ľudstvo je reaktor na báze termojadrovej syntézy. Je to priaznivý signál. Veď svietiť, vyrábať či liečiť chceme nielen my, ale aj budúce generácie.

Prorektor prof. Ing. Dušan Petráš, PhD., poďakoval prof. Jozefovi Lipkovi za jeho zaujímavé informácie a ako poďakovanie mu odovzdal mincu Aurela Stodolu.

Ružena Wagnerová
Alumni klub STU

Alzheimer bije na poplach

Osem miliónov ľudí v EÚ, päť miliónov v USA, 60 tisíc v SR trpí Alzheimerovou chorobou. Ich rady sa neustále rozrastajú. Na Slovensku pritom starneme najrýchlejšie v Európe, pričom tento závažný fakt v našej spoločnosti vôbec nerezonuje!

Sú to katastrofálne údaje. Za nimi je skrytá tichá, šedivejúca epidémia. Veď Alzheimer, hoci sa už môže začať vo veku 20 rokov, necítíme, nevnímame, on sa plazí. V tom je jeho nebezpečenstvo, prejavujúce sa najmä v zrelšom veku. Výskumníci preto neúnavne hľadajú techniky ako sa dostať do mozgu už v počiatočnom štádiu choroby. Medzi nimi aj prof. MVDr. Michal Novák, DrSc. Je zakladateľom a riaditeľom významného svetového pracoviska v tejto oblasti – Neuroimunologického ústavu SAV, ale i Nadácie Memory, ktorá pomáha postihnutým touto chorobou aj ich rodinným príslušníkom.

Z mozgu sa preň a jeho tím, stala skúmanka. Bez nadsádzky, ako sme sa mohli presvedčiť i na decembrovom Alumní klube STU, je fanatikom vo svojej vednej oblasti, kde patrí medzi svetovú špičku. Zastupuje nás i v odborných štruktúrach EÚ, kde sa pracuje na spoločnom programe boja proti tomuto ochoreniu. Jednotlivé štáty spoločenstva však musia pripraviť aj programy na národnej úrovni.

Ako jeden z mála našich vedcov mal možnosť pracovať na svetovom ústave číslo jedna, resp. v kolíske molekulárnej biológie – na Inštitúte molekulárnej biológie v Cambridge, kde pracovalo najviac nositeľov Nobelovej ceny na meter štvorcový – osem. Na tomto pracovisku Watson a Crick objavili v roku 1953 štruktúru našej DNA. Tu, v tíme nobelovcov, s Cesarom Milsteinom, Aaronom Klugom a Maxom Perutzom, pôsobil prof. Novák. Jeho prácu teda

posudzovali vrcholné vedecké authority, od ktorých, ako sám hovorí, sa naučil ako sa „robi“ veda. Objavil gén pre antigén cystickej fibrózy a ako prvý na svete stanovil jeho štruktúru. So svojím tímom pripravil diagnostický test, odhaľujúci nositeľa poškodeného génu pri tomto smrteľnom ochorení.

Pred dvoma rokmi britskí vedci prezentovali výsledky klinických skúšok lieku REMBER, ktorý môže byť túžobne očakávaným pri liečení Alzheimerovej choroby. Objaviteľom tau proteínu, na ktorom je tento liek postavený, je prof. Michal Novák.

V klubovej diskusii však najčastejšie zaznievali otázky: možno vôbec zabrániť tomuto ochoreniu, môže naň vplývať životospráva, kedy budeme vedieť liečiť toto záľudné ochorenie a kedy budeme mať k dispozícii aj liek? Prof. Novák odpovedal: „Snažme sa vyhýbať stresu, konzumujme, napríklad, viac rýb. A čo sa týka liečby – vieme už liečiť, ale zatiaľ nevieme vyliečiť.“

Na záver prorektor Ján Kalužný odovzdal Michalovi Novákovi mincu Aurela Stodolu.

Ružena Wagnerová, Alumni klub STU

PRIPOMÍNAME SI

100 rokov od narodenia Jozefa Čabelku

Prof. Ing. Ing. ESSA, Dr. h. c. Jozef Čabelka, DrSc., akademik SAV a člen korešpondent ČSAV sa narodil 15. februára 1910 v mestečku Holíči na Záhorí. Neľahká mladosť po strate rodičov ho už v šestnástich rokoch naučila usilovne a tvrdo pracovať. Rodinné zázemie mu v tom čase v Holíči vytvárali príbuzní ThB. Proksu.

Po absolvovaní základnej školy v Holíči úspešne ukončil v roku 1928 Reálne gymnázium v Hodoníne. Po ukončení stredoškolského štúdia nastúpil na Vysoké učenie technické v Brne, kde absolvoval strojnú inžinierstvo konštrukčného smeru (1928), a potom elektrotechnický silnoprúdový odbor (1932). Počas štúdia zanietene spolupracoval so známymi odborníkmi z oblasti metalurgie, prof. Ryskom a prof. Píškom, ktorí ho odporučili do laboratória prof. Portevina v Paríži, jedného z metalurgov svetového mena, aby si rozšíril vedomosti z oblasti metalografie a zvárania. Po ročnej praxi nastúpil na Vysokú školu zväračskú ESSA (École Supérieure de Soudage Autogéne) v Paríži, kde po úspešnom absolvovaní dostal diplom Ing. ESSA (inžinier – zvärač).

A. Leroy Ing. EPCI., riaditeľ Zväračského ústavu a Vysokej školy zväračskej v Paríži v článku „Zváranie prameň nových metalurgických poznatkov“ uverejnenom v Zväračskom zborníku z roku 1960 vydanom k 50. výročiu narodenia J. Čabelku, píše: „...prof. Čabelka patril v rokoch 1936 – 1937 k 7. ročníku absolventov a spomienka na toto obdobie oživuje mi v pamäti húževnatosť nášho žiaka v dennej práci, jeho vždy živú vedeckú zvedavosť a jeho presvedčenie o budúcnosti tejto ešte mladej techniky v čase, keď zváranie, nie z hľadiska technologického, ale vedeckého, viac problémov nanášalo ako riešilo“. V závere článku píše „...pociťujem hrdosť pri myšlienke, že úsilie, ktorým bolo predchnuté štúdium v Paríži, a ktoré sa vo Francúzsku tak osvedčilo, našlo dôstojné pokračovanie na dráhe zvolenej jedným z našich žiakov (J. Čabelka), ktorý položil základ ku vzniku a rozvoju takého pozoruhodného ústavu, ako je Výskumný ústav zväračský v Bratislave“.

Po získaní praktických skúseností v zahraničí v závodoch Air-Liquide a Babcock-Wilcox sa vrátil do Československa a nastúpil ako inžinier u Banskej a hutnej spoločnosti v Bohumíne (Drátovne Bohu-

Prof. Ing. Ing. ESSA, Dr. h. c. Jozef Čabelka, DrSc.

mín), kde bol poverený vybudovaním oddelenia na výrobu prídavných materiálov na zváranie kovov. Pre túto úlohu mal J. Čabelka odborné, technické i osobné predpoklady (nazývali ho aj „prominentný expert zvárania“), a preto mu bola za podpory zamestnávateľa umožnená študijná cesta do Švédska, kde pôsobil v laboratóriách i v závode firmy ESAB v Göteborgu, ako aj do Nemecka, kde študoval „kovoznalectvo“ a problematiku zvárania v Königshütte, Bismarckhütte a v Kruppových závodoch. V posledne menovaných Kruppových závodoch sme my, čerství absolventi boli v roku 1967 na záver postgraduálneho štúdia zvárania s prof. Čabelkom na odbornej exkurzii, a z nášho prijatia bolo zrejmé, že si ho ešte stále nesmierne vážia. Niekoľkokrát mal k odborným sprievodcom poznámky „ja by som to takto nerobil, mám iné názory na riešenie daného technického problému“. Nakoniec Kruppove závody boli jedny z tých, ktoré sa po deštrukciách lodí Liberty (USA) presvedčili na vlastných zváraných konštrukciách o pravdivosti Čabelkovej teórie zvariteľnosti mäkkých konštrukčných uhlíkových ocelí.

Z obdobia činnosti J. Čabelku v Bohumíne pochádzajú (aj) známe elektródy „BH 60“ a neskoršie „PANCÉŘ“ pre potreby armády. Z obavy pred zabratím pohraničia bola výroba z Bohumína neskôr premiestnená do bývalej textilnej továrne firmy Henrych vo Vamberku.

Kolektív spolupracovníkov J. Čabelku na Katedre fyzikálnej metalurgie, zvárania a zlievania Sjf SVŠT na oslave jeho 65. narodenín.

K plnému rozvinutiu oddelenia pre výrobu prídavných materiálov na zváranie kovov došlo až v podniku Železární Vamberk (dnes ESAB Vamberk), kde vybudoval jednu z najmodernejšie vybavených elektródovní na svete, a pre Banskú a hutnú spoločnosť zaviedol nový druh výroby obalených elektród na zváranie ocelí a výrobu tavidiel (dnes spisovný termín tavivá) na tvrdé spájkovanie liatiny a neželezných kovov, najmä pre potreby opravárstva. Železární Vamberk sa postupne stali najväčším výrobcom prídavných materiálov na zváranie v strednej Európe a Čabelka bol poverený funkciou vedúceho výroby. Tu odskúšal aj hydraulický lis na lisovanie obalov elektród firmy Stroje slévárny J. Vltavského z Rakovníka.

Svoje teoretické vedomosti v odbore zvárania, získané v cudzine, vedel Čabelka ako prevádzkový inžinier vždy účelne aplikovať na problémy výroby a operatívne vlastnosti prídavných materiálov. Ako materiálový odborník práve tak vedel aplikovať aj najhlbšie štúdium otázok fyzikálno-metalurgického charakteru, úzko súvisiacich s tepelnou kinetikou zvaracieho procesu. Známy je jeho výrok „...vy mi garantujete materiál (kov) a ja kvalitu zvárania“.

V roku 1942 bol vymenovaný za mimoriadneho profesora a v roku 1947 riadneho profesora Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave pre odbor mechanickej technológie. Fakulta elektrotechniky a informatiky ho vo svojich análoch uvádza ako dekana fakulty v rokoch 1946 až 1947. Ešte počas zamestnania vo Vamberku riešil vlastnou skúšobnou metódou problém metalurgickej zvariteľnosti mäkkých konštrukčných uhlíkových ocelí, za vyriešenie ktorého získal v roku 1945 doktorát technických vied a na medzinárodnej súťaži v USA v roku 1947 v meste Cleveland, Ohio State University dostal Lincolnovu cenu (The James F. Lincoln Arc Welding Foundation for Progress Award Program dedicated to the scientific progress of Arc Welding in engineering design and practice).

Okrem založenia VÚZ položil Čabelka základy aj terajšiemu Ústavu materiálov a mechaniky strojov SAV v Bratislave a vybudoval aj pavilón, ktorý je v súčasnosti po ňom pomenovaný a patrí Sjf STU na Pionierskej ul. v Bratislave. Obidve budovy architektonicky úplne zapadli do komplexu VÚZ Bratislava.

V roku 1945 bol J. Čabelka poverený funkciou riaditeľa kovopriemyslu na Slovensku, ktorú zastával až do roku 1949. V uvedenom roku nastali priaznivé

podmienky pre realizáciu plánov, ktoré mal pripravené ako nutný predpoklad pre technický a priemyselný rozvoj štátu.

Možnosti, ktoré poskytlo vtedajšie zriadenie, aby čo najintenzívnejšie podporilo technický pokrok a rozvoj priemyslu (Zváračský sborník, roč. IX. –1960, č. 2), využil prof. Čabelka plnou mierou a položil spoľahlivé základy pre rýchly rozvoj zvárania komplexným vybavením ústavu, ktorý je schopný riešiť akýkoľvek zváračský problém. Prof. Čabelka tu plne rozvinul svoju progresivitu s plnou zodpovednosťou pokrokového technika, ktorý správne chápe dôležitosť a nutnosť riešenia a vývoja nových výrobných metód. Jeho smelé, niekedy priamo revolučné myšlienky znamenali často úplný zvrät v dovtedajších konzervatívnych výrobných procesoch. Hoci sa spočiatku kritizovali ako nereálne a nesplniteľné, postupne sa predsa uskutočnili.

Oficiálny návrh na zriadenie VÚZ formuloval prof. Čabelka už 1. 2. 1947 listom na Ministerstvo priemyslu v Prahe. Návrh sa opiera o odporúčanie Československého zväzu pre zvaráciu techniku, členmi ktorej boli vysokoškolskí profesori Čabelka, Píšek, Faltus, Jareš, Zedník, Cigánek a zástupcovia podnikov Československé hutě, Československé závody kovodělné a strojně a Oblastné riaditeľstvo kovopriemyslu Bratislava. Funkcie zriaďovateľa VÚZ sa ujali Československé hutě a Československé závody kovodělné. Zbor povereníkov na svojom 43. zasadnutí 4. mája 1948 zmenil svoje rozhodnutie z decembra 1946 a odsúhlasil, aby sa VÚZ zriadil ako ústav celoštátny.

Dňa 1. 12. 1949 prišlo k oficiálnemu prevzatíu majetku VÚZ Československými huťami od Povereníctva priemyslu a obchodu. Za Československé hutě protokol podpísali poverení štátutárni predstavitelia profesori SVŠT Bratislava J. Čabelka a O. Puchner.

V roku 1949 prof. Čabelka začína budovať Výskumný ústav zváračský v Bratislave a s ním súčasne aj špecializované nadstavbové štúdium na výchovu inžinierov-zváračov.

Treba pripomenúť, že na projektovaní a výstavbe VÚZ sa podieľali predovšetkým Hutný projekt Bratislava a Priemstav Bratislava.

V roku 1952 bol VÚZ poverený zodpovednosťou za výchovu odborníkov na zváranie (prof. Čabelka bol v tej dobe riaditeľom VÚZ aj vedúcim Katedry

mechanickej technológie založenej v roku 1950 transformáciou z Ústavu mechanickej technológie založenej v roku 1942) na Strojníckej fakulte SVŠT, ktorá určité obdobie mala takmer sto zamestnancov. Uvedená katedra bola vlastne menším výskumným ústavom, ktorý bol schopný veľmi pružne reagovať na požiadavky priemyslu a kvalitne riešiť zadané technické problémy. Vedúcim katedry neskôr premenovanej na Katedru fyzikálnej metalurgie, zvarovania a zlievania (1965) sa po prof. J. Čabelkovi stal v roku 1976 prof. J. Adamka.

Po vzniku Strojárskeho technologického fakulty SVŠT (v súčasnosti Materiálovotechnologická fakulta STU) v Trnave v roku 1986 pokračovala spolupráca s VÚZ Bratislava predovšetkým prostredníctvom novovzniknutých katedier zvarovania, zlievania, tvárnenia a materiálov.

Na Materiálovotechnologickej fakulte STU v Trnave bola v roku 2008 po prof. J. Čabelkovi pomenovaná aula v pavilóne „Z“ na Paulínskej ulici, a po prof. J. Adamkovi, zakladateľovi Strojárskeho technologického fakulty, aula v pavilóne „T“ na ulici J. Bottu.

Profesor J. Čabelka (v určitom období bol častejšie používaný vedecký titul akademik) založil pri SVŠT v Bratislave vôbec prvé postgraduálne štúdium v Československu, ktoré malo postupne názvy „Inžiniersky zvaračský naukobeh“, „Inžiniersky zvaračský inštitút“ a nakoniec „Postgraduálne štúdium zvarovania“. Okrem toho jeho zásluhou postupne vznikli aj ďalšie nadstavbové štúdiá „Postgraduálne štúdium fyziky kovov“ a „Postgraduálne štúdium tvárnenia“. Budovu na Pionierskej ulici v Bratislave koncipoval tak, že tam bolo aj ubytovanie pre študentov týchto postgraduálnych štúdií a doktorandov (v tom čase aspirantov). Toto štúdium bolo viac rokov realizované dennou formou. Absolventi týchto vynikajúcich postgraduálov sa, žiaľ, z univerzít i technickej praxe tak v SR, ako aj ČR vytrácajú (najmä z dôvodov vyššieho veku) a ich náhrada môže byť zložitým spoločenským problémom.

V roku 1962 boli na návrh prof. J. Čabelku v rámci Medzinárodnej zvaračskej konferencie na zámku v Smoleniciach položené základy „prvého“ „Medzinárodného študentského kolokvia zo zvarovania“ na svete. Neskôr v rámci tohto kolokvia bol ustanovený „koordináčny výbor pre výchovu inžinierov zvaračov RVHP“. Za posledného predsedu tohto výboru bol na poslednom kolokviu v Magdeburgu v roku 1990 zvolený vedúci československej delegácie prof. M. Turňa (posledný aspirant prof. J. Čabelku). Uvedeného kolokvia sa v tom čase v rámci našej delegácie zúčastnil aj terajší dekan MTF STU prof. O. Moravčík.

Som presvedčený o tom, že by sa história vedy a techniky na Slovensku mala podrobnejšie zaoberať zhodnotením odbornej a manažérskej činnosti prof. Čabelku.

Výskumný ústav zvaračský patril medzi absolútnu európsku špičku v oblasti zvarovania a Európa dominovala v tomto odbore aj vo svete. Už v roku 1956 bol ústav prijatý do International Institute of Welding (IIW) ako predstaviteľ za Československo. Vo VÚZ Bratislava, v spolupráci najmä so SVŠT v Bratislave, ale aj s inými vysokými školami technického zamerania (dnes univerzitami) a podnikmi v Československu, vyrástli vynikajúce osobnosti vedy a techniky. Dosiahli sa pozoruhodné výsledky v oblasti vývoja zvaračských strojov a zariadení. Už v roku 1958 v čase ukončenia výstavby areálu VÚZ podľa základného projektu bola udelená zlatá medaila na svetovej výstave EXPO 58 v Bruseli za odporový zvaračský lis VÚS 1000. Jeho hlavným konštruktérom bol Ing. M. Vltavský.

Z hľadiska histórie VÚZ Bratislava treba ešte spomenúť, že Ing. Ján Škrianiar, CSc., (riaditeľ VÚZ v rokoch 1968 až 1987) bol ako jediný zo štátov RVHP (tzv. východného bloku) prezidentom celosvetovej organizácie zvaračov IIW (International Institute of Welding) a prof. I. Hrivňák viac rokov predsedom komisie zvariteľnosti v rámci IIW.

V roku 1989 bol prijatý štatút „Medaily Jozefa Čabelku“, najvyššieho vyznamenania udeľovaného domácim aj zahraničným zvaračským odborníkom za vynikajúce výsledky v zvaraní.

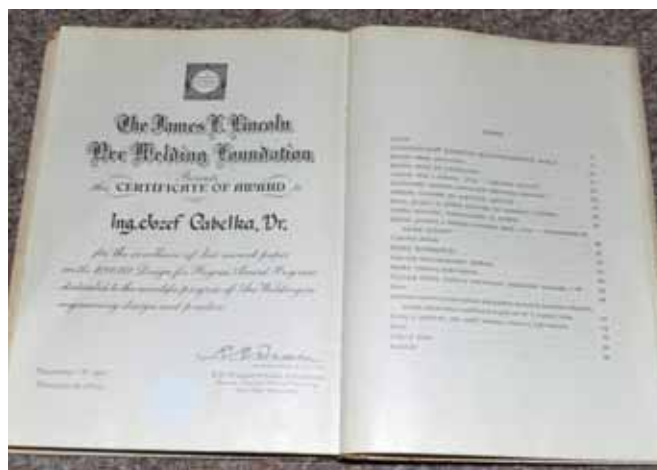
V roku 1990 bol ústav preradený do kompetenčnej pôsobnosti Ministerstva hospodárstva SR.

Rok 1989 znamenal v rozvoji VÚZ medzník, ktorým sa ukončilo obdobie extenzívneho rozvoja ústavu. Liberalizácia v oblasti devízového hospodárstva umožnila dovoz špičkovej zvaračskej techniky zo zahraničia. Znížil sa rozsah požiadaviek na výskum a vývoj najmä v oblasti dodávok zvaračskej techniky jednoúčelového charakteru. Deficit požiadaviek ešte vzrástol rozdelením Československa.

V roku 2002 záujmové združenie právnických osôb založilo Výskumný ústav zvaračský – priemyselný inštitút (VÚZ-PI).

Ešte vo februári roku 2003 sa 75-členná skupina odborníkov v odbore zvarovania rozhodla odísť z ústavu a ísť „vlastnou cestou“ s tým, že vybuduje silnú komplexnú vedecko-výskumnú základňu vo zvaraní, pôsobiaci aj na medzinárodnej úrovni. Bola konštituovaná Prvá zvaračská, a.s. v Bratislave.

Úspešná realizácia rôznych zvaračských a metalurgických problémov, riešených vlastnou cestou priniesla J. Čabelkovi v celom technickom svete uznanie a dobrú povesť. Za svoje mimoriadne pracovné úspechy bol vyznamenaný najvyššími štátnymi vyznamenaniami. V roku 1996 mu prezident SR Michal Kováč prepožičal štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra I. triedy „in memoriam“.

The James F. Lincoln Arc Welding Foundation
(cena udelená J. Čabelkovi v roku 1947).

Bol pedagógom s rozsiahlou publikačnou činnosťou a výskumníkom s pozoruhodnými progresívnymi myšlienkami, ktoré mali ďalekosiahly význam pre moderné hutníctvo. Jeho myšlienky boli uverejnené v rôznych knižných publikáciách, ako aj na stránkach domácich a zahraničných časopisov. Výsledky svojich prác si akademik J. Čabelka nenechával len pre seba, ale sa usiloval o ich rozšírenie medzi mladých technikov a do celej technickej verejnosti. V plnej miere sa preto zasadzoval za vydávanie odborných zvaračských časopisov a odbornej literatúry. Aj po rokoch mu za to patrí úcta a uznanie. Bol skutočnou osobnosťou, ktorú by sme si mali aj patrične pripomínať a vážiť. Na internete sa síce nájdu niektoré informácie v súvislosti s J. Čabelkom, ale, bohužiaľ, aj dezinformácie šírené ľuďmi, ktorí o ňom buď vedia veľmi málo alebo takmer nič. Je načase, aby sa história zvarovania na Slovensku podrobnejšie zmapovala, aby skutočné osobnosti z oblasti zvarovania poznala aj naša mladšia generácia.

Milan Turňa
MTF STU

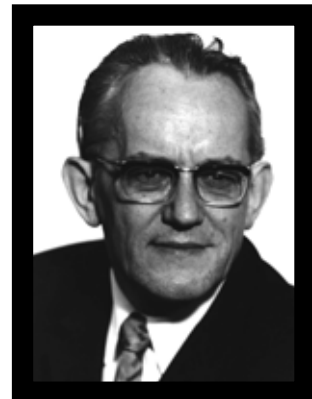
*7. júna 1923 †22. decembra 2009

Dňa 22. decembra 2009 nás vo veku 86 rokov opustil profesor Ján Chmúrny, významný pedagóg, vedec a človek s niekoľkými prvenstvami v oblasti rádiotechniky a rádioelektroniky v Československu a na Slovensku.

Narodil sa 7. júna 1923 v Martine – Priekope. Elektrotechnické inžinierstvo študoval na Elektrotechnickej fakulte SVŠT v Bratislave. Štúdium úspešne ukončil v roku 1947 ako jeden z prvých elektrotechnických inžinierov na Slovensku. Jeho túžba po hlbšom poznaní ho viedla na ďalšie štúdium. Absolvoval jednoročné postgraduálne štúdium rádiotechniky na Elektrotechnickej fakulte ČVUT v Prahe a trojročné aspirantské štúdium na Moskovskom energetickom inštitúte. Ukončenie tohto štúdia v roku 1954 znamenalo, že vstúpil do vedy ako prvý kandidát technických vied na Slovensku, ale aj v Československu, v odbore rádioelektronika. V roku 1956 bol vymenovaný za docenta na EF SVŠT v Bratislave. Za profesora bol vymenovaný ako 40-ročný v roku 1963 na odporúčenie vedeckej rady EF SVŠT v Bratislave. V decembri 1985 obhájil svoju vedeckú prácu a vedeckou radou Vysokého učení technického v Brne mu bola priznaná vedecká hodnosť doktora vied v odbore rádioelektronika ako prvému na Slovensku.

Počas pôsobenia na EF SVŠT v Bratislave popri bohatej pedagogickej a vedeckej práci zastával postupne akadémické funkcie. Bol prodekanom EF SVŠT v Bratislave, potom, jej dekanom a neskôr tiež prorektorom SVŠT v Bratislave pre vedeckovýskumnú činnosť. V roku 1974 začal externe prednášať na Elektrotechnickej fakulte VŠT v Košiciach, v roku 1977 tam prešiel na vtedajšiu Katedru rádioelektroniky. Vybudoval študijný odbor rádioelektronika, významne prispel k dobudovaniu katedry výchovou 6 aspirantov, a tu je s jeho menom predovšetkým spojená orientácia tejto katedry na číslicové spracovanie signálov. Od roku 1983 pôsobil na Vysokej vojenskej technickej škole v Liptovskom Mikuláši ako vedúci vedecký pracovník od roku 1993 pokračoval tu v práci už na Vojenskej akadémii

v Liptovskom Mikuláši. Napriek tomu, že z Bratislavy odišiel najprv do Košíc a ďalej do Liptovského Mikuláša ostal verný všetkým svojim pracoviskám. Tieto často navštevoval či už vo funkcii predsedu, alebo člena skúšobných komisií pre obhajoby diplomových prác a štátne skúšky, komisie pre obhajoby dizertačných prác. Pri svojich návštevách okrem splnenia si povinností, často konzultoval s mladými, ale i so staršími, usmerňoval ich, zároveň aj povzbudzoval pri riešení aktuálnych vedeckých problémov. Úspešne priviedol do cieľa 35 aspirantov a doktorandov zo všetkých pracovísk, na ktorých pôsobil. Všetci títo vďaka jeho vedeckej erudícii sa vo svojej vedeckej práci venovali riešeniu najaktuálnejších problémov v oblasti rádioelektroniky. Vytvoril na Slovensku vedeckú školu číslicového spracovania rečových a obrazových signálov s využitím najmodernejších metód spracovania, vyhodnocovania signálov. Aktívne pôsobil v mnohých domácich a zahraničných vedeckých inštitúciách a výboroch. Bol vedeckým garantom mnohých vedeckých konferencií v oblasti číslicového spracovania signálov. Len na ilustráciu, napríklad, „Nové trendy v spracovaní signálov“, „Číslicové spracovanie signálov“, ako aj prvá slovenská konferencia z oblasti neurónových sietí s názvom „Neurónové siete a spracovanie obrazov“. Bol členom redakčnej rady časopisu *Electrical Engineering*, Zborníka vedeckých prác VA v Liptovskom Mikuláši. Jeho publikačná činnosť bola rozsiahla doma, rovnako aj v zahraničí. Charakteristické pre ňu bolo, že veľký počet jeho publikácií tvorili pôvodné vedecké práce a učebné texty. Práve táto bohatá publikačná aktivita, ktorá bola vysoko uznávaná nielen doma, ale aj v zahraničí, prispela k tomu, že bol členom redakčnej rady významného medzinárodného časopisu „*Applied Signal Processing*“, časopisu King's College University v Londýne. Vedecky spolupracoval s ÚRE ČSAV v Prahe, s Výskumným ústavom A. S. Popova v Prahe a so všetkými Teslami nielen na Slovensku, ale aj v Československu. Bol viceprezidentom národného komitétu URSl, čo plnohodnotne dokresluje jeho rozsiahlu vedeckú činnosť. Výrazne sa angažoval v rozvoji

rádioelektronického priemyslu a výskumu na Slovensku. V týchto oblastiach dosiahol významné postavenie v celom vtedajšom Československu. Popri všetkých vedeckých a publikačných aktivitách, spolupráci s priemyslom, nezabúdala ani na pedagogickú činnosť. Na jeho prednášky dodnes spomínajú jeho študenti ako na zaujímavé, pútavo podávané. Bol garantom fóra doktorandov. Mal prirodzenú autoritu v celej vedeckej a odbornej komunite doma i v zahraničí. Toho dôkazom je aj udelenie čestného titulu *doctor honoris causa* za zásluhy o rozvoj vojenského vysokého školstva v roku 1998 pri príležitosti jeho okrúhleho životného jubilea vedeckou radou VA v Liptovskom Mikuláši. Je prakticky nemožné na tomto mieste podrobne uviesť, zhodnotiť všetky aktivity, jeho celú vedeckú, a pedagogickú prácu, výsledky jeho výchovného pôsobenia ako školiteľa.

Dňa 22. decembra 2009 sa kniha jeho plodného života navždy uzavrela a 30. decembra 2009 sme ho spolu s jeho rodinou odprevadili na poslednej ceste, my, jeho študenti, kolegovia, priatelia. No profesor Ján Chmúrny, významná osobnosť slovenskej vedy, vysokého školstva, navždy zostane zapísaný v našich spomienkach ako človek, ktorý vedel nielen usmerniť, odborne poradiť, ale aj ľudsky povzbudiť študenta, mladých začínajúcich, ale starších kolegov.

Čeť jeho pamiatke.

Zuzana Krajčušková

Katedra rádioelektroniky FEI STU

*6. februára 1951 †27. januára 2010

Pri príprave januárového čísla nášho spoločného časopisu som beznádejne vyčkávala sľubovaný materiál z Fakulty architektúry. Aj vyzváňajúci telefón ma pravidelne nasmeroval na odkazovač. Pri Tvojej dochvilnosti, zodpovednosti a zmysle pre povinnosť sa dalo tušiť niečo mimoriadne. Takýto náhly odchod bez rozlúčky však nikto z nás nečakal. A tak slová radosti a šťastia, ktoré by sme Ti adresovali o pár dní pri príležitosti Tvojich narodenín, nahradili slová bolesti a smútku.

...a lúči sa aj Fakulta architektúry

Prichodí mi neľahká úloha rozlúčiť sa s našou kolegyňou Mgr. Kvetoslavou Ferkovou. Pre väčšinu z nás bola, ale pre niektorých bola i priateľkou, s ktorou zdieľali radosti a strasti každodenného života. Dovolil by som si vyjadriť im hlbokú vďačnosť za to, že jej venovali svoje priateľstvo a pomáhali prekonať jednu z najväznejších civilizačných chorôb súčasného sveta – samotu.

Mgr. Ferková pracovala na Fakulte architektúry STU v Bratislave od júna 2004. Ako jej priamy nadriadený som ju vnímal ako kolegyňu, ktorá svoju prácu vie robiť a robí ju rada. Jej hlavnou pracovnou náplňou bolo vydávanie fakultných periodík, najmä mesačníka Informačné listy, v ktorom boli zhromaždené správy o aktuálnom dianí na fakulte, ďalej vedecký a odborný časopis ALFA a ročenky fakulty. Zbierala príspevky, redigovala ich, zalamovala noviny a distribuovala ich po fakulte i mimo nej. Bola výkonnou i technickou redaktorkou, ale zároveň aj kolportérkou v jednej osobe. Bola tiež členkou redakčnej rady

Neboli sme len spolupracovníčky. Boli sme si blízke aj osobne, veľmi som si vážila Tvoju ochotu pomôcť každému, kto to potreboval. Svoju prácu si milovala a cítili sme to všetci, ktorí sme s Tebou spolupracovali.

Kvetka, budeš nám chýbať na spoločných stretnutiach. Češť Tvojej pamiatke!

Iva Šajbidorová
za kolektív redakcie časopisu Spektrum

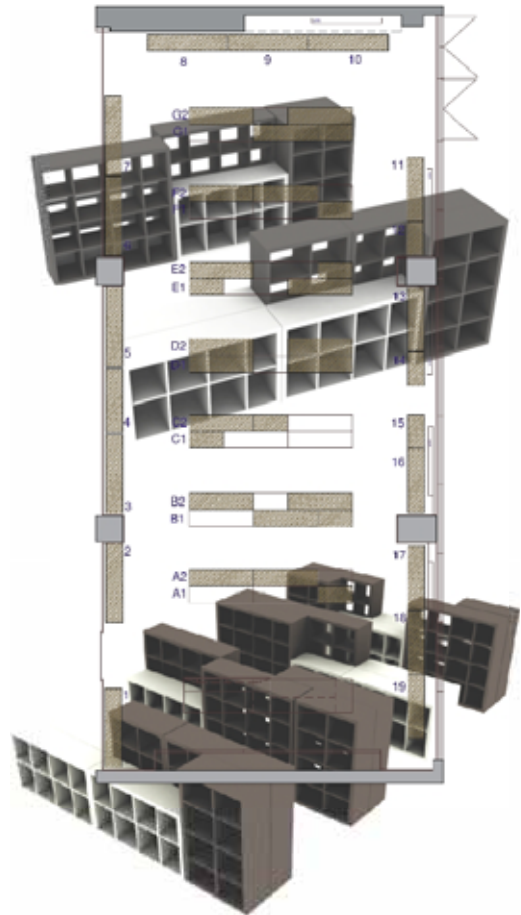
univerzitého časopisu Spektrum. Jej zásluhou sa fakultné periodiká dostali na uznávanú úroveň, čo sa odrazilo i v hodnotení Fakulty architektúry pri komplexnej akreditácii STU. Nedávno na rektoráte zaznela poznámka, že fakultné periodikum by vari nemalo byť lepšie ako univerzitné. Boli sme hrdí na túto skrytú pochvalu, ktorá patrila takmer výlučne pani Ferkovej. Tu mi nevdojak prichádza na myseľ istá paralela s postavou lampára v Saint-Exupéryho Malom princovi, ktorý na svojej malej rýchlo otáčajúcej sa planéte č. 329 neustále zapaluje a zhasť pouličnú lampu. Robí úmornú prácu, ale berie ju ako svoje poslanie. Aj planétka pani Ferkovej sa otáčala čoraz rýchlejšie, zatiaľ čo my, čitatelia, sme s uspokojením listovali vo fakultných časopisoch a so značnou dávkou márnivosti hľadali svoje príspevky, či svoje mená. Ťažko sa budeme vyrovnávať so skutočnosťou, že istý čas si tento pôžitok dotyku s nesmrteľnosťou, lebo ňou je i písané slovo, nebudeme môcť vychutnať. Články, informácie, odborné i vedecké štúdiá, skúsenosti z ciest ostali ukryté v jej počítači...

Slovom sa začína kniha kníh – Biblia. Slovo, napísané na hlinenú tabuľku predstavovalo začiatok, od ktorého sa ráta história ľudstva. Možno nepatrným, ale predsa nie nezanedbateľným podielom pani Ferková prispela k uchovaniu histórie nepatrnej časti sveta, molekuly vesmíru, našej fakulty i univerzity. Keď budeme listovať v zažltnutých fakultných periodikách, možno si spomenieme na nenápadnú, skromnú, ale výkonnú a usilovnú kronikárku, ktorá svojou prácou zhmotňovala históriu písanú našimi slovami i skutkami. Preto si pani Mgr. Kvetka Ferková dovoľím rozlúčiť sa s Vami nie pozdravom Zbohom, ale Dovidenia!

Julián Keppel
prodekan FA STU

S T U

Autori riešenia: Ivan Petelen, Dušan Kočík

Oficiálne otvorenie predajne sa bude konať dňa
22.2.2010 o 13:00 hod.